

ÖVEZET ÉS ÚT

MÚLT, JELEN, JÖVŐ

PÁZMÁNY NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK – 20. KÖTET

ÖVEZET ÉS ÚT

MÚLT, JELEN, JÖVŐ

SZERKESZTETTE

HORVÁTH LEVENTE – SALÁT GERGELY

TYPOTEX

ÖVEZET ÉS ÚT

Szerkesztette: Horváth Levente – Salát Gergely, 2021

A szerkesztők munkatársai: Éliás Boglárka, Klemensits Péter, Szakáli Máté, Tárík Meszár, Veres Szabolcs, Zoltai Alexandra

Copyright © Bábosik Mária, Engelberth István, Fehér Helga, Gulyás K. László, Günsberger Dóra, Herbert Evelyn, Horváth Renátó, Horváth Zsuzsanna, Kánya Máté, Kis Katalin, Kiss Bence Álmos, Klemensits Péter, Komlóssy Laura, Majoros Pál, David Morris, Porhajas Gábor László, Rácz Lajos, Sárvári Balázs, Somogyi Árpád, Stempler Ádám, Szakács Attila, Szakáli Máté, Szilágyi István, Szivák Júlia, Vara Bálint, Zoltai Alexandra

Hungarian edition © Typotex/Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 2021
Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

A kötet kiadását a Magyar Nemzeti Bank támogatta

ISBN 978 963 493 152 2

ISSN 2416-1438

Typotex – Panta

A PANTA a Pázmány Egyetem Nemzetközi TANulmányokkal foglalkozó szakmai közösségének könyvsorozata, mely széles értelemben vett társadalomtudományi munkák révén mutatja be a globális világ múltját és jelenét. A sorozat neve egyszerre utal az intézményi háttérre, valamint arra a teljességre és sokszínűségre, amit megragadni hivatott: Πάντα.

Sorozatszerkesztő: Jany János

TARTALOM

ELŐSZÓ	9
I. AZ ÖVEZET ÉS ÚT STRATÉGIAI TÁVLATOKBAN	12
DAVID MORRIS – SÁRVÁRI BALÁZS — Új regionális világrend az Övezet és Út mentén	13
RÁCZ LAJOS — Globalizáció vagy regionalizáció: két út, két övezet? A kínai–amerikai kapcsolatok geostratégiai aspektusai	31
SZILÁGYI ISTVÁN — Az Övezet és Út kezdeményezés és a Nagy Eurázsiai Partnerség egymásra találása. A kínai és az orosz stratégiai szövetség kérdései	49
II. ELŐZMÉNYEK ÉS FOGADTATÁS	72
HORVÁTH RENÁTÓ — Övezet és Út kezdeményezés: Újdonság vagy folytatás	73
KÁNYA MÁTÉ — Az Övezet és Út kezdeményezés Kína és az USA érdekeinek kerettüzeiben	93
GÜNSBERGER DÓRA – SZIVÁK JÚLIA — Kínával vagy Kína ellen? India, Pakisztán és az Övezet és Út kezdeményezés	103

III. KI A VILÁG KÖZEPE?	122
BÁBOSIK MÁRIA — A BRI finanszírozása és a multilaterális fejlesztési bankok szerepe	123
HERBERT EVELYN – KIS KATALIN – KOMLÓSSY LAURA – SOMOGYI ÁRPÁD — A kínai Övezet és Út kezdeményezés pénzügyi integrációs aspektusai, valamint Magyarország és a V4-ek lehetőségei	141
SZAKÁLI MÁTÉ — Fejlesztéspolitika és stratégiai rivalizálás Ázsiában. Övezet és Út kezdeményezés versus Szabad és Nyitott Indo–Csendes-óceán	163
IV. AMIKOR EGY MEG EGY TÖBB LEHET MINT KETTŐ	182
KISS BENCE ÁLMOS – PORHAJAS GÁBOR LÁSZLÓ — A város-diplomácia szerepe az Övezet és Út kezdeményezésben	183
ENGELBERTH ISTVÁN — Kína egészségügyi segélyezése Afrikában. Az Egészségügyi selyemúttól a maszkdiplomáciáig	201
FEHÉR HELGA – MAJOROS PÁL — Kína gazdasági fejlődésének hatása a fekete-afrikai országok ásványianyag-külkereskedelmi specializációjára	223
V. A SELYEMÚT GAZDASÁGI ÖVEZET HATÁRAIN INNEN ÉS TÚL	242
VARA BÁLINT — Kína korlátozott befolyási lehetőségei a GCC államaiban	243
HORVÁTH ZSUZSANNA – SZAKÁCS ATTILA — Üzbegisztán stratégiai szerepének vizsgálata	261
ZOLTAI ALEXANDRA — Az Északi-sarki selyemút múltja, jelene és jövője a kínai külpolitikában	275

VI. A 21. SZÁZADI TENGERI SELYEMÚT HULLÁMAIN	294
KLEMENSITS PÉTER — A 21. századi tengeri selyemút Délkelet-Ázsiában: tervek és a folyamatban lévő projektek	295
GULYÁS K. LÁSZLÓ — A Kína – Indokínai-félsziget Gazdasági Folyosó – siker és kudarc egyszerre?	315
STEMPLER ÁDÁM — Az Övezet és Út kezdeményezés és Délkelet-Ázsia: a környezeti fenntarthatóság kérdése	335
A KÖTET SZERZŐI ÉS SZERKESZTŐI	353

ELŐSZÓ

A kínai külpolitikának és külgazdasági kapcsolatoknak mára központi elemévé vált Övezet és Út kezdeményezést (Belt and Road Initiative, BRI) 2013 szeptemberében Xi Jinping kínai elnök hirdette meg. A globális infrastruktúrafejlesztést célzó víziót a kínai kormány funkcionális értelemben határozta meg, támogatva minden olyan nemzetközi projektet, amely potenciálisan részesévé válhat. Ez világszerte ösztönözte a kormányokat a saját projektjeik BRI-be történő integrálására, hogy ezáltal férjenek hozzá a kínai befektetésekhez és/vagy hitelekhez. A BRI földrajzi lefedettsége az elmúlt nyolc évben folyamatosan bővült, jelenleg több mint 70 országra, a világ népességének 65 százalékára és a világ GDP-jének egyharmadára terjed ki. A program értelmezései és értékelései mindazonáltal szélsőségesen változóak, számos félelemtől, várakozástól és vágyvezérelt elképzeléstől terheltek. Észszerű azonban feltételezni, hogy az Övezet és Út kezdeményezés jövőbeni hatóköre és nagyságrendje nem önmagában az eddigi eredményeitől vagy a jelenlegi járványhelyzet alakulásától fog függeni, hanem a többi, valamilyen formában érintett állami és nem állami szereplő stratégiai válaszaitól is.

2021 februárjában a PPKE BTK Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport a Magyar Nemzeti Bank támogatásával pályázati felhívást tett közzé tanulmányok írására azzal a céllal, hogy a BRI múltjának, jelenének és várható kilátásainak feltárásával elősegítse a kezdeményezés Eurázsia és a világra gyakorolt hatásainak megismerését. Jelen kötet a beérkezett tanulmányokat tartalmazza. A kötet összesen hat fejezetből épül fel, melyek mindegyike egyaránt három tanulmányt tartalmaz. A tanulmányok többek között a következő kérdésekre keresik a választ: Mi adta a kezdeményezés belpolitikai és gazdasági hátterét, motivációit és céljait; illetve azok mennyiben módosultak? Miként egyeztetik össze érdekeiket és politikai preferenciáikat az egyes államok a BRI-vel? Eleddig milyen infrastrukturális, logisztikai, geopolitikai és nemzetbiztonsági változások figyelhetők meg a részt vevő államokban a kezdeményezés hatására? Hogyan halad a szárazföldi és a tengeri

ELŐSZÓ

kereskedelmi hálózatok, valamint az Egészségügyi selyemút építése? Mit érdemes tudni a finanszírozás hátteréről? Milyen tényezők magyarázzák az egyes BRI-projektek sikerességét vagy kudarcát? Mennyiben sikeresek a BRI-vel szemben meghirdetett ellenprogramok? A kezdeményezéshez kötődő kínai szakpolitikák és gyakorlatok mely elemeit érik negatív kritikák, és Peking miképpen reagál rájuk? Mennyiben valósul meg szinergia a BRI és más nemzetközi együttműködések között? Magyarország és a V4-ek számára milyen lehetőségeket tartogat a kezdeményezésben való részvétel? Tekintettel a világpolitikai és világgazdasági tendenciákra, mik az Övezet és Út kezdeményezés jövőbeli potenciáljai és kilátásai?

A kötet megjelenése lehetőséget teremt arra, hogy a rendelkezésre álló források tükrében átfogó képet alkossunk a témáról, elősegítve a kínai ambíciók és az arra adott válaszok megértését, miközben a legfrissebb tudományos eredményeket tárjuk az olvasóközönség elé. Bízunk benne, hogy erőfeszítéseink meghozzák gyümölcsüket, és kötetünk hozzájárul ahhoz, hogy Magyarországon is elinduljon a tudományos diskurzus a témában, ami a későbbiekben további kutatások kiindulópontjaként szolgálhat.

Budapest, 2021. június

A szerkesztők

I. AZ ÖVEZET ÉS ÚT STRATÉGIAI TÁVLATOKBAN

DAVID MORRIS – SÁRVÁRI BALÁZS

ÚJ REGIONÁLIS VILÁGREND AZ ÖVEZET ÉS ÚT MENTÉN

I. BEVEZETÉS

Az utóbbi évtizedek globalizációs folyamatai Ázsia hatalmas társadalmait integrálták a nemzetközi piacokba, ami drámai javulást eredményezett az életszínvonalban, több százmillió embert kiemelve a szegénységből. Ahogy Ázsia egyre gazdagabbá vált, úgy az ennek következtében megnövekedett ázsiai gazdasági erő kulcstényezője lett az átalakuló nemzetközi rendszernek. Ez elkerülhetetlen következménye volt a fejlett gazdaságok által az elmúlt évtizedekben követett neoliberalizmusnak. Mindazonáltal a Nyugat krízisként éli meg annak a lehetőségét, hogy elveszítheti a korábbi kivételes helyét a világrendben. A belső politikai és pénzügyi válságoktól meggyötört Egyesült Államok kettőzött erőfeszítéssel követte azt a stratégiáját, amely a felemelkedő Kínával való kétpólusú rivalizálásra épül ahelyett, hogy együttműködne vele egy új, többpólusú rend stabilizálásán. Ennek a stratégiának az alapja a nyugati realizmusnak, valamint más geopolitikai és liberális elméleteknek az összemosása, amelyek elkerülhetetlennek vélik az ilyen jellegű szembenállást a hatalom, a befolyás és az értékek versengése miatt. Mindeközben Ázsia halad előre a regionalizmus kiteljesítésében és a globalizáció előnyeinek kiaknázásában. Ennek során előtérbe helyezi a pragmatizmust az elmélettel szemben, és nagyobb toleranciát mutat a multipolaritás és az értékek változatossága irányában. Jól halad azon az úton, hogy az új rendben a legmeghatározóbb hatalommá váljon. Bár riválisai akadályokat gördítenek elé, Kína mégis elkezdett új intézményeket és platformokat kiépíteni, hogy az egymástól való kölcsönös függőséget és a kapcsolatokat mélyítse. Ez legvilágosabban az Övezet és Út kezdeményezésben (*Belt and Road Initiative* – BRI) jelenik meg. Ha a Nyugat szembemegy az ehhez való transzregióis kapcsolódásokkal, akkor ezzel a globális rendszert egymással versengő regionalizmusokra szakíthatja szét még akkor is, ha Kína – és Ázsia – továbbra is annak lehetőségét fogja keresni, hogy miként tudja összeegyeztetni egy új regionális világrendben egyidejűleg a transzregionális versenyt az együttműködéssel.

II. A GEOPOLITIKAI VÁLTÁS

Ez a 21. század eleji, változóban lévő világrend jelentős kihívások elé állítja a Nyugatot, amely korábban kétpólusú, illetve egypólusú világrendben prosperált, de amelynek nincs tapasztalata arról, hogyan lehetséges egy többpólusú világrendben megfelelően működni. A II. világháború óta az USA kiemelkedően a világ legnagyobb gazdasága. Több évtizeden keresztül egy kétpólusú világban versengett a geopolitikai hatalomért a Szovjetunióval. Az USA piacgazdasága sokkal hatékonyabbnak és tartósabbnak bizonyult a szovjet tervgazdaságnál. A kétpólusú világrend időszaka alatt a gazdasági integrációt és kölcsönös függéseket nem globális, hanem regionális szinten alkalmazták. A nyugat-európai gazdaságok liberális és egyben mély integrációra törekedtek. Kelet-Európa szintén mélyen integrált volt a moszkvai autoriter vezetés alatt. Ahogyan a későbbiekben látni fogjuk, nyílt (globális) és kevésbé strukturált regionalizmus gyökeresedett meg Kelet-Ázsiában.

A szovjet blokk összeomlását követően az USA hatalmának nem maradt kihívója, ami által a világ több más országa számára igazolást nyert a szabadságról és prosperitásról szóló amerikai álom vonzereje. Az Egyesült Államok a saját modelljének átadásához bevetette kemény hatalmát (*hard power*), puha hatalmát (*soft power*) és ezek kombinációjaként a tematizáláson keresztül a valóban okos hatalmát (*smart power*) is.¹ Geoökonómiai értelemben ez az időszak egybeesett a neoliberalizmus felemelkedésével, ami az alapját adta annak, hogy az USA a szabadkereskedelemre, a befektetésekre és a pénzügyi tevékenységekre bátorított. Ennek következtében a kelet-ázsiai és más feltörekvő gazdaságok növekedését külföldi befektetések és az USA piacaira való exportálás hajtotta ebben a globális versenyben, amelyet azért vívtak a felek, hogy feljussanak a csúcsra.² A liberális tudósok a „történelem végét”³ visszhangozták, amelyben a világ egyszerre valósítja meg a piacgazdaság hatékonyságát és a liberális demokráciát. E gondolatnak része volt azon amerikai várakozás, hogy még Kína is – amely annak ellenére, hogy hosszú történelme során mindig is központosított, autokratikus állam volt – demokratizálódik, követve más kelet-ázsiai gazdaságok útját, mint például Japán, Korea és Tajvan.⁴

1| NYE 2011.

2| BHAGWATI 2004.

3| FUKUYAMA 1992.

4| OVERHOLT 1993.

Sajnálatos módon az USA-vezette világrend nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Az úgynevezett nemzetközi liberális rend sosem terjedt ki a jóléti világon túlra.⁵ Amikor pedig kísérletek történtek a kiterjesztésére (például katonai erővel a Közel-Keleten vagy a nemzetközi bankok ellenőrzése révén), akkor ezek a próbálkozások nemcsak kudarcot vallottak, hanem alá is ásták a világrend hitelességét, és gyengítették azokat a nemzetközi szervezeteket, amelyek létrehozásában a korábbi évtizedekben az USA olyan fontos szerepet játszott. Az USA a 2008-as pénzügyi válsága idejére belpolitikai válságba is keveredett, mivel évtizedeken keresztül lehetővé tette mély, strukturális egyenlőtlenségek kialakulását.

A 21. század második évtizedére még azok számára is nyilvánvalóvá vált, hogy Kína jó úton van az USA gazdaságának megelőzésében, vagy legalábbis abban, hogy a globális gazdasági hatalom kiemelkedő forrásává váljon, akik nem foglalkoztak közelebbről Ázsiával. Míg az USA megtartotta hatalmas, globális katonai erőfölényét, Kína gyorsan modernizálta a haderejét, és vitatott szigetek militarizálásával a Dél-kínai-tengeren (amelyen keresztül a tengeri kereskedelmének – és a világ tengeri kereskedelmének – nagyobb részét bonyolítja) egyértelművé tette, hogy jelentős katonai erővé kíván válni. Bár Kína akciói nem voltak (legalábbis eddig még nem) olyan drámaiak, mint az USA Monroe-doktrínája vagy nemzetközi kalandvállalásai felemelkedésének időszakában, a kínai akciók mégis nyugtalanítják a szomszédjait, illetve különösen az USA-t. Mearsheimer offenzív realizmusa meghatározó szerepet kapott Washingtonban, amiből az következett, hogy Kína elkerülhetetlenül dominálni akarja Ázsiát, majd világszinten szeretné kiterjeszteni a hatalmát, ezért az USA-nak és szövetségeseinek kell feltartóztatnia Kína felemelkedését.⁶ A korábbi évek liberális optimizmusa azt illetően, hogy Kína partikuláris hatalom marad,⁷ és hogy beilleszkedik a liberális világrendbe,⁸ teljességgel eltűnt. Azok a nemzetközi liberális remények, hogy a nagyobb kölcsönös gazdasági függésből következően a nemzetek között kevesebb lesz a konfliktus, mindig is azon alapultak, hogy minden szereplő kölcsönös előnyökhöz jut a kölcsönös függés által,⁹ de az USA társadalma már nem hitte el, hogy számukra is előnyökkel jár akár a globalizáció, akár Kína felemelkedése.

5| ASH 2020.

6| MEARSHEIMER 2014.

7| SHAMBAUGH 2013.

8| IKENBERRY 2011.

9| COPELAND 2014.

I. AZ ÖVEZET ÉS ÚT STRATÉGIAI TÁVLATOKBAN

Donald Trumpot 2016-ban egy populista, Kína-ellenes érzésekkel teli hullámban választották elnökké. Ezt az új Nemzeti Biztonsági Stratégia (National Security Strategy) elfogadása követte, amely Kínát mint „stratégiai versenytársat” jelölte meg.¹⁰ Kína felemelkedését feketén-fehéren stratégiai fenyegetésként értelmezték a liberális nemzetközi rend szempontjából, amihez hozzájárult régi-új geopolitikai diskurzusok felélesztése. Megszületett az Indo–Csendes-óceán régió, amelyre egyáltalán nem érvényesültek azok a tényezők, amelyeket korábban a regionalizmushoz társítottak. Az elnevezés célja ugyanakkor világos volt, mégpedig az, hogy egybefoglalja az Indiától egészen az USA-ig félkör alakban kirajzolódó hatalmakat, beleértve Ausztráliát és Japánt is, hogy ellensúlyt képezzenek Kína felemelkedésével szemben.¹¹ A Kínával szembeni óriási adósság által táplált kereskedelmi deficitet felhalmozó USA kereskedelmi háborút indított Kína ellen, és Trump bátorította a Kínáról való „leválás” diskurzusát. Ugyanakkor az USA és Kína továbbra is szoros kölcsönös függésben maradtak, még az olyan kardinális területeken is, mint például azok a technológiák, amelyeknek akár harcászati relevanciájuk is lehet. Az ilyen területeken hatalmas gyakorlati kihívás lesz leválni a globálisan összefonódott, digitális gazdaságról.¹²

III. AZ ÖVEZET ÉS ÚT

Mindeközben Kína geopolitikai víziója, a BRI a nyugati országokban a Kína jelentette fenyegetés jelképévé vált. A BRI Kína ambiciózus célkitűzéseinek gyűjtőfogalmaként magában foglalja, hogy az ország új intézményeket, valamint infrastrukturális és gazdasági kapcsolatokat épít ki a fejlődő világban. A BRI-vel kapcsolatos általános nyugati narratíva szerint Kína a stratégiai elhelyezkedésű partnerországaiba a gazdasági fölényét latba vetve exportálja a saját autoriter modelljét, és terjeszti ki rájuk a befolyását, s mindezt korrupcióval, homályos és hatékonytalan befektetésekkel, valamint olyan „adósságcspdák” állításával valósítja meg, melyek révén kisajátíthat és katonai céljai érdekében használhat föl különböző eszközöket.¹³ Mike Pence alelnök „adósságdiplomáciával” vádolta Kínát, kiemelt példaként állítva be azt a kínai „nyomásgyakorlást”, amellyel elérték, hogy Srí Lanka átadja Hambantota

10| „National Security Strategy” 2017.

11| MEDCALF 2020.

12| RIECKE 2020.

13| ZENN 2015; FEIGENBAUM 2017; HARPER 2017; BRANDS 2019; HILLMAN 2019; KLIMAN et al. 2019; MALISZEWSKA – VAN DER MENSBRUGGHE 2019; RUSSEL – BERGER 2019; MCMMASTER 2020; WAGNER 2020.

nevű kikötőjét „közvetlenül Kínának, amely rövidesen előretolt katonai bázisa lett a kínai haditengerészetnek”.¹⁴ Bár az „adósságcsapda” narratívára mai napig semmilyen bizonyíték nincs sem a Srí Lanka-i, sem más esetekben,¹⁵ maga a narratíva makacsul tartja magát. Ugyanakkor a magas kockázatú helyeken megvalósuló infrastrukturális beruházások esetében jellemző, hogy kockázatot jelent a gyenge tervezés és kivitelezés, valamint gyakori, hogy a korrupció, illetve a meglévő klientúra fogságába esnek; azonban ezekkel a kockázatokkal minden infrastrukturális beruházás esetében szembe kell nézni, függetlenül a finanszírozási forrástól.

Az Övezet és Út sokkal inkább egy minden részletre kiterjedő kockázati elemzést igényel, mint az átfogó tendenciák összefoglalását, ám jelen tanulmányunk kereteibe nem fér bele a sokféle gyakorlati tapasztalat értékelése. A téma kiegyensúlyozott elemzése ellen hat az a nyugati normatív torzítás, mely az USA globális vezető szerepét legitimnek, miközben Kína aspirációját ugyanerre a vezető szerepre illegitimnek tekinti.¹⁶ Ebben a kontextusban a kockázatok és a fenyegetések felcserélhetőek egymással. A nyugati diskurzus egy sokkal összetettebb problémát értelmez félre azzal, hogy bináris folyamatként tekint az illegitim kínai hatalom felemelkedésére és a legitim amerikai hatalom (viszonylagos) hanyatlására.

IV. ÁZSIA NYÍLT REGIONALIZMUSA

A globális gazdasági hatalom Ázsiába való visszatérésére a régióban olyan korrekcióként tekintenek, amilyenre az elmúlt két évszázadban nem volt példa. Ennek következtében a világ legnépesebb országai egyúttal a legnagyobb gazdaságú országok is lesznek. Ezen gazdaságokat a nemzetközi értékláncokkal olyan állami irányítású nemzeti fejlesztési stratégiák kötötték össze, melyek nemcsak hogy megerősítették az ázsiai országok poszt-koloniális kormányainak belpolitikai legitimitását, hanem hozzájárultak a regionalizmus egyedi modelljének kifejlődéséhez is. Ázsia széles körben támogatott „nyílt regionalizmusára” az első „globális régióként” tekinthetünk,¹⁷ amely egyszerre válaszreakció és hozzájárulás a globalizációhoz. Az ázsiai országok olyan komplex együttműködési rendet alakítottak ki, amely egymást átfedő intézményeikre és platformokra épül. A legtöbb ázsiai

14| PENCE 2018.

15| KRATZ – FENG – WRIGHT 2019; SAUTMANN 2019; WEERAKOON – JAYASURIYA 2019; ZHANG 2019.

16| BEESON – LI 2016.

17| LAGUTINA 2019.

I. AZ ÖVEZET ÉS ÚT STRATÉGIAI TÁVLATOKBAN

kormány elutasította, hogy meglévő geopolitikai szövetségekhez vagy kizárólagos gazdasági csoportokhoz csatlakozzanak. A kormányzataik és fejlettségük hatalmas különbségei ellenére is Kína, Japán, a Koreai Köztársaság, Ausztrália, Új-Zéland és a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének (*Association of South East Asian Nations – ASEAN*) tíz tagországa képes volt a pragmatikus egyezségekre, így 2020-ban létrehozták a világ legnagyobb szabadkereskedelmi övezetét, a Regionális Átfogó Gazdasági Partnerséget (*Regional Comprehensive Economic Partnership – RCEP*). Az RCEP számos egyéb gazdasági integrációval és platformmal átfedésben született meg. Az ASEAN-on belül ugyan történtek lépések a gazdasági együttműködés formálissá tételére, ám ez mégis inkább egy informális mechanizmus maradt, amelynek csak néhány elfogadott egyezménye van. Az ASEAN a realizmus oldaláról közelítve túl gyenge, a liberálisok szemével nézve pedig nem kellően kidolgozott intézmény. Mindeközben a délkelet-ázsiai döntéshozók alkalmasnak látják a felmerülő problémák pragmatikus kezelésére, mert képes kezelni a régió sokféleségét és tiszteletben tartani az állami szuverenitás elvét.¹⁸

Az ázsiai kutatók csakúgy, mint az ázsiai kormányok nagy toleranciával viseltetnek a régióra jellemző pragmatizmus, komplexitás, ellentmondásosság és multipolaritás iránt,¹⁹ így jellemzően nem veszik át a Nyugat normatív és bináris narratíváit. A régióból szemlélve sokkal összetettebb a folyamat egy egyszerű USA–Kína versengésnél. India is aspiráns a vezető hatalom szerepére, Japán továbbra is vezető gazdasági hatalom, valamint Indonézia és Vietnám is hasonló növekedési és fejlődési utakat jár be, mint más kelet-ázsiai sikertörténetek, és valószínűleg a jövőben még erősebbekké válnak. Egyiküktől sem lehetett várni, hogy passzívan engedje Kínát mind gazdaságilag, mind katonailag dominánssá válni, de egyikük sem szövetkezne az USA-val Kína ellenében.

Ebből a regionális kontextusból nézve egyáltalán nem meglepő, hogy a BRI kevésbé strukturált és formális kezdeményezés, ennél fogva Kína és a partnerországok számára maximális rugalmasságra ad lehetőséget, hogy olyan projektekről egyeztethessenek, amelyek mindegyik fél igényeit kielégítik. Minden bizonnyal a tárgyalások számos részletét nem ismerjük, ám a projekteket a partnerországok kormányai vagy maguk kezdeményezték, vagy támogatták azokat, ezt sugallja az is, hogy Kína a legtöbb esetben kialakított pénzügyi forrásokat biztosít, nem pedig támogatást ad. Ázsia legtöbb kormánya kifejezte azt a pragmatikus szándékát, hogy hasznot

18| JONG – LIOW 2019.

19| MAHBUBANI 2020.

húzzon a BRI-ből, és a szükséges infrastrukturális projektjeit ezen keresztül finanszírozzák – mindez kiemeli, hogy a BRI nem mond ellent Ázsia nyílt regionalizmusának. A BRI egy új formája a gazdaság integrációnak a már meglévő, Amerikához, Japánhoz és az EU-hoz kötődő globális értékláncok és a régióközi kölcsönös függések mellett. Kína aránytalan nagy súlya és mérete ellenére a BRI partnerországok kormányai és a társadalmaik alkalmanként sikeresen hárították el azokat a projekteket, amik túl drágák lettek volna, vagy általános társadalmi ellenállást váltottak ki környezetvédelmi szempontok miatt, például Malajzia,²⁰ Mianmar²¹ és Kirgizisztán.²²

Ázsiától kezdve Afrikán és Dél-Amerikán át a fejlődő világ országai mind bekapcsolódtak a BRI-be annak reményében, hogy pénzügyi forrásokhoz jutnak az infrastrukturális fejlesztéseikhez, és így jobban integrálódhatnak a globális értékláncokba. A Világbank becslése szerint globális szinten a BRI gazdasági folyosóin lebonyolított kereskedelem jelenleg 30 százalékkal, a közvetlen külföldi befektetések pedig 70 százalékkal maradnak el a potenciális értéktől, s mindebből a kelet-ázsiai országok profitálhatják a legtöbbet.²³ Ugyan az USA nézőpontjából a BRI kockázatokat jelent, és Kína riválisként jelenik meg a globális hatalomért, de más nemzetközi szereplők az előnyeit is látják annak, hogy kölcsönös függésbe kerülnek a hatalmas kínai piaccal, és visszafogottabban szemlélik a kialakuló többpólusú világrendet.

V. A KÍNAI ÁLOM

Kína maga rengeteg belső ellentmondással küzd, amelyek korlátozhatják, hogy azzá a világhatalommá váljon, amitől az USA tart. Az autoriter pártállam belpolitikai legitimitációjáról széles körben elterjedt nézet, hogy a folyamatos növekedés fenntartásán alapszik. Évtizedek óta fenn is tartja ezt a növekedést, és ezzel erősen beágyazza a kortárs kultúrába a „kínai álomot” a prosperitásról, a helyreállított nemzeti büszkeségről, és arról, hogy *„minden tekintetben egy nagyszerű és modern szocialista országgá válunk”* 2049-re.²⁴ Ugyanakkor Kínának be kell még bizonyítania, hogy ki tud törni az úgynevezett közepes jövedelmű országok csapdájából, és hogy jóval magasabb színvonalú pénzügyi, oktatási és innovációs rendszereket tud kiépíteni. Szembe kell néznie a gyorsan előregedő társadalom problémájával

20| NG 2019.

21| KLIMAN et al. 2019.

22| “China-led \$280 million Kyrgyzstan project abandoned after protests” 2020.

23| MALISZEWSKA – VAN DER MENSBRUGGHE 2019.

24| HAN 2017.

I. AZ ÖVEZET ÉS ÚT STRATÉGIAI TÁVLATOKBAN

is. Egyenlőtlen a kínai fejlődés földrajzilag is, mert a szegényebb nyugati területeknek kevesebb lehetőségük volt a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok kiépítésére, ami részben indoka is a BRI-nek.²⁵ Kínának kevés katonai partnere van, valamint jól felfegyverzett katonai riválisokkal van körülvéve, így kevés esélye van olyan katonai nagyhatalommá válnia, mint az USA vagy korábban a Brit Birodalom. Kína puha hatalma meglehetősen gyenge,²⁶ legalábbis a fejlett gazdaságokban, ahol nő a Kína iránti bizalmatlanság. Valamint Kínának folyamatosan szembe kell néznie a fennhatóságát érintő kihívásokkal a peremterületein, azaz Xinjiangtól kezdve Tibeten át Hongkongig, ideértve a kínai nacionalizmus emblematisz problémáját Tajvanon is. Mindegyik esetben a pártállam autoriter hajlamai csak erősítik a bajokat.

Mindazonáltal Xi Jinping folyamatos erősödése a pártállam teljes elköteleződését jelzi a leninista/konfucianus modell mellett,²⁷ amely a rend és a stabilitás fenntartását minden más fölé rendeli az ambiciózus nemzeti megújulási program megvalósítása érdekében, aminek része a BRI, valamint az, hogy Kína nagyobb szerepet játszhasson a globális kormányzásban. Míg a Nyugat a BRI-t fenyegetésként értelmezi, a kínai narratíva egy mélyebb kölcsönös függéseken alapuló új világrend részének tartja. Ekképpen egy koherens geoökonómiai elemét adja Xi víziójának egy „közös jövővel rendelkező közösségről”,²⁸ ami a világrend nyugati modelljétől filozófiájában különböző koncepcióként az állami szuverenitás tiszteletben tartására és a nemzetek egyenlőségére épül.

Xi a globalizáció bajnokaként²⁹ fellépve a fejlődő világ azon joga mellett áll ki, hogy előnyökhöz jusson a világpiacba való bekapcsolódásból, és kivegye a részét a globális döntéshozatalból, ami éles ellentétben állt az Egyesült Államok politikájával Trump elnöksége alatt. Kína emellett nagy támogatója a nemzetközi szervezeteknek, mint például a Kereskedelmi Világszervezetnek és az Egészségügyi Világszervezetnek.

A kínai felsőbb körök, ideértve a realizmushoz köthető kutatókat is, határozottan visszautasítják azt az álláspontot, hogy Kína biztonsági fenyegetést jelentene az USA-ra vagy más országokra nézve. A kínai narratíva szerint Amerikának van lehetősége arra, hogy blokáddal akadályozza meg a dél-kínai-tengeri kereskedelmet, és az Egyesült Államok kockázatos katonai akciói jelentik a nagyobb fenyegetést a világbékére, miközben Kína nem

25] THAROOR 2014: 19.

26] YAN 2020.

27] JACQUES 2012; BROWN 2018.

28] LIU 2020.

29] XI 2017.

törekszik hegemóniára és 1979 óta nem viselt háborút.³⁰ Ugyanakkor a kínai akadémiai körökben élénk vita folyik arról, hogy a kínai kormány talán a kelleténél nagyobb ütemben élt az Amerikát sújtó aktuális nehézségek kínálta lehetőségekkel, és ez a terjeszkedés negatív reakciókat váltott ki Nyugaton.³¹

Kína akkori nemzetközi beágyazottságában a BRI egy transzregionális integrációs együttműködési mechanizmus volt, összhangban más kínai kezdeményezésekkel (Sanghaj Együttműködési Szervezet, Új Fejlesztési Bank – *New Development Bank* vagy korábban *BRICS Development Bank* –, Ázsia Infrastrukturális Befektetési Bank). Ugyanakkor ellentétben ezekkel a szervezetekkel, amelyeknek világos célja és szervezeti felépítése van, valamint átlátható a működésük, a BRI megmaradt valamiféle jelszónak vagy gyűjtőfogalomnak, ami a kínai gazdaság és a fejlődő világ nagy része közti együttműködést fedi le, amibe beleértendőek a részt vevő fejlett országokkal való kapcsolatok is.

Bár Kína tagadja, a BRI mögött azonban geopolitikai célok is meghúzódnak. Kína szorosabb integrációra törekszik a fejlődő világgal, ahol nagyobb eséllyel sikerülhet további befolyást szereznie. Amikor Kína a gyors fejlődés szakaszában volt, igen szoros kölcsönös függésbe került a fejlett gazdaságokkal, például az USA, Japán, Korea és Ausztrália gazdaságaival.³² Ez azért jelentett dilemmát, mert egyrészt ezek az országok katonai versenyben voltak Kínával, másrészt Kína jelentősen függ a tengeri kereskedelemtől. Végeredményben a BRI annak lehetőségét is jelenti Kína számára, hogy a gazdasága számára alapvető inputtényezők tekintetében diverzifikálja a forrásait, és hogy exporttermékei új piacokra leljenek. Továbbá nagy jelentőségű az is, hogy a BRI lehetőséget teremtett új kereskedelmi utak létesítésére, mint például a Kína–Pakisztán folyosó és a Kína–Mianmar folyosó, amelyek elkerülik a túlságosan szűk tengeri átjárókat, például a Malaka-szorost.

Még ha Kínát geopolitikai indokok mozgatják is, ezzel párhuzamosan mélyen elköteleződött a multilaterális együttműködések mellett. Semmi jelet sem mutatta annak, hogy kilépne az ENSZ-ből, még akkor sem, amikor meggyengült annak a pozíciója részben az Egyesült Államok távolságtartó viselkedése, majd Trump idején a nemzetközi együttműködés intézményei iránti kifejezetten ellenséges viszonya miatt. Úgy tűnik, hogy Kína továbbra is folytatja kölcsönös függésen alapuló kapcsolatainak kiépítését mind multilaterális, mind transzregionális szinten, és ezek között nem lát semmilyen ellentmondást.

30| DENG 2020; ZHOU 2020.

31| PU – WANG 2018.

32| RABY 2020.